

Sigorta Primlerinin Ödenme Zamanları

Hazırlayan
Oğuz KARADENİZ
SSK Başkanlığı
Sigorta Müfettişi

GİRİŞ

Sigorta primleri işverenin beyanı üzerine tarh edilebildiği gibi, yapılan denetimler üzerine Kurumca re'sen ya da yargı kararına istinaden tahakkuk edebilmektedir. Gecikme zammı başta olmak üzere çeşitli yaptırımlarla karşı karşıya kalmamak için primlerin yasal süresi içerisinde ödenmesi büyük önem taşımaktadır. Çalışmamız SSK tarafından tahakkuk ettirilen primlerin ödeme zamanlarını incelemektedir.

I. İŞVERENİN BEYANI ÜZERİNE PRIMLERİN TAH-SİLİNDE ÖDEME ZAMANI

İşveren, bir ay içinde çalıştırdığı sigortalıların primlerine esas tutulacak kazançlar toplamı üzerinden bu Kanun gereğince hesaplanacak prim tutarlarını ücretlerinden kesmeye ve kendisine ait prim tutarlarını da bu miktara ekleyerek en geç ertesi ayın sonuna kadar ödemeye mecburdur. (506 sayılı Kanun m.80/1) 10.09.1987 tarihinden itibaren yürürlüğe giren 289 sayılı KHK gereğince, Kamuda görev alan sigortalıların aybaşı deyimi ayın 15'i olarak uygulandığından, bu sigortalılara ait prim tutarlarının takip eden ayın 14'üne ne kadar Kuruma ödenmesi gerekmektedir.¹ Özel

sektör içerisindeki gerçek ve tüzel kişi işverenleri için ay kavramı takvim ayı esasına göre değerlendirilmekte ve ay başı kavramı her ayın birinci gününü ifade etmektedir.²

II. KURUMCA FİİLEN VEYA KAYDEN ÇALIŞTIĞI TESPİT EDİLEN Sİ- GORTALILARIN PRİMLERİNİN TAHSİLİNDE ÖDEME ZAMANI

İşveren prim itiraz komisyonunun ret kararının kendisine tebliğ tarihinden itibaren bir ay içerisinde primleri ödemek zorundadır. Diğer yandan sigortalılar 506 sayılı Kanunun 6. maddesi uyarınca işe alınmalarıyla kendiliğinden sigortalı olurlar. Bu durumda prim borcunu doğuran olay, sigortalının işe alınması ve çalışmaya başlamasıdır. Ancak sigortalı, işvereni tarafından Kuruma bildirilmemiş olabilir. Bu durumda yapılan denetimler sonucu sigortalının işe girdiği tarih itibarıyla işverenin prim borcu doğar.

Sigortalıların çalışmaları 506 sayılı Kanunun değişik 79. maddesinin beşinci fıkrasında belirtilen fiilen veya kayden yapılan tespitler sonucunda yapılan değerlendirmelere dayanarak saptanmaktadır. Buna göre ödeme zamanı tutanakta sigortalının fiilen veya kayden çalışmaya başladığı tarihi izleyen ayların son gününe kadardır. Örneğin; 04.12.2000 tarihinde yapılan denetim sırasında, 01.11.2000 tarihinden itibaren işyerinde çalıştığı tespit edilen sigortalının primlerine ilişkin ödeme zamanı 31.12.2000 tarihidir. Bu sigortalıya ilişkin primlerin ödeme süresi 31.12.2000'dir. Bundan sonraki tarihlerde primler muaccel hale gelmekte ve prim borcuna gecikme zammı uygulanmaktadır.³

III.İŞVERENCE SİGORTALILARIN ÇALIŞMA SÜRELERİNİN EKSİK BİLDİRİLMESİNİN NEDENİNİN BİLDİRİLMEMESİ VE BEL- GELENMEMESİ HALİNDE KURUMCA RE'SEN TARH ÜZERİNE TAHSİLDE ÖDEME ZAMANI

Tıpkı fiilen veya kayden tespit sonucu tarh, tebliğ ve tahakkuk eden primlerde olduğu gibi Kurum prim itiraz komisyonunun ret kararının işverene tebliği tarihinden itibaren bir ay içerisinde primler ödenmek zorundadır.

IV.PRİMLERİN SİGORTA MÜFETTİŞİ RAPORUNA İSTİNADEN KU- RUMCA RE'SEN TARH ÜZERİNE TAHSİLDE ÖDEME ZAMANI (AŞ- GARI İŞÇİLİK İNCELEMESİ SONUCU TARH EDİLEN PRİMLER)

Sigorta müfettişi raporuna dayanılarak, sigorta primleri hesabına esas tu-

tulacak kazançlar toplamı üzerinden Kurumca resen tahakkuk ettirilerek tebliğ edilen prim borcuna karşı işveren, tebliğ tarihinden itibaren (15) gün içinde primleri Kuruma ödemeye mecburdur. Ancak işveren, tebliğ edilen prim borcuna karşı, Kuruma tebliğ tarihinden itibaren (15) gün içinde Kuruma yaptığı itirazın reddi halinde, itiraz dolayısıyla tahsili durdurulan primler, red kararının tebliğ tarihinden itibaren (15) gün içinde Kuruma ödenir. İtiraz öncelikle Kuruma yapılmalıdır. Hiyerarşik şikayet mekanizmasına uymayarak doğrudan doğruya iş mahkemesine dava açmak yasal değildir.⁴ Bununla beraber işveren red kararının tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde iş mahkemesine dava açabilecektir. Ölçümleme işlemine yapılan itiraz üzerine Kurumun dava açma süresi konusunda işvereni yanıltması yapılan işlemin iptalini gerektirir⁵. Yargıtay, ölçümleme yoluyla, idari aşamada kesinleşen prim alacaklarının menfi tespit davası sonucu, geri istenebileceğini kabul etmiştir.⁶

Zira iş mahkemesine başvurulması prim borcunun takip ve tahsilini durdurmaz. Bu durumda prim alacağı tahsil edilebilir nitelik kazanmıştır.⁷ Sigorta müfettişi raporuna istinaden Kurumca resen tahakkuk ettirilen prim borçlarında da ödenme zamanı, resen tahakkuku yapılan ayları izleyen ayların son günlerine kadardır. Örneğin sigorta müfettişi raporuna istinaden Kurumca 2000 Kasım ayına 100.000.000 TL. aralık ayına da 100.000.000 TL. prim tahakkuk ettirilmişse, kasım ayı için ödeme zamanı aralık ayı sonuna kadar, aralık ayı için ödeme zamanı ise 2001 yılı ocak ayı sonuna kadardır. Bu tarihlerden sonra ödenmeyen primler için işverene gecikme zammı tahakkuk ettirilmelidir.

V. PRIMLERİN YARGI KARARINA İSTİNADEN TARHINA GÖRE TAHSİLDE ÖDEME ZAMANI

Sigortalılar işe alınmalarıyla kendiliğinden sigortalı olduklarından hizmetleri iş mahkemesi ilamı ile kesinleşen sigortalılardan dolayı prim alacakları ilamdaki ayları izleyen ayların son gününe kadardır. Buna ilişkin primlerde borcun muacceliyet tarihi, ödeme zamanının son gününü izleyen ilk iş günüdür. Gecikme zammı da muacceliyet tarihinden başlar, Bu tarihlerden sonra gecikilen her ay için prim borcuna gecikme zammı uygulanmaktadır. Prim alacakları 5 yıllık zaman aşımı süresine tabi olduğuna göre Kurumun bu tebligatı 5 yılı aşmamış prim borçları için anlam taşıyacaktır.⁸ Hizmet tespit kararları hakkında tespit edilen hizmet süresine ait primlerin zamanaşımı veya sair ne-

denlerle Kuruma ödetilme imkanının bulunmadığı durumlarda, Kurumca normal prim belgelerine uygulanan usul ve esaslar tatbik edilmek suretiyle işlem yapılmaktadır. Bir başka ifadeyle hizmet süresinin geçerli sayılması primlerin anında veya icraen tahsil şartına bağlı değildir. Bununla beraber primlerin ödetilme imkanının ortadan kalkmış olduğu hallerde, sigortalıların hizmet sürelerinin tespitine ilişkin olarak ibraz edilen ve uygulanmasına karar verilen mahkeme kararlarında tespit edilen çalışma süreleri için tahakkuk ettirilecek primler işveren veya sigortalı tarafından ödendiği takdirde işleme konulması gerekmektedir. Bu durumda uygulanmasına karar verilen mahkeme kararlarına göre işverene tahakkuk ettirilen primlerin zamanaşımına uğramayan sürenin işverenden tahsil edilmesi, primleri zamanaşımına uğrayan kısmının işverenlerce zamanaşımı def'inde bulunularak ödenmemesi halinde ise tamamını sigortalıdan istenmesi, primlerin gecikme zammı ve faizi ile birlikte tahsilini müteakip kararda belirtilen hizmet süresi geçerli sayılarak tahsis işlemlerinde değerlendirilmesi gerekmektedir.⁹ Kanımızca bu uygulama ile Kurumun prim tahsilatı güven altına alınmak istenmiştir. Bununla birlikte primlerin işverence zamanaşımı def'i ileri sürülerek ödenmemiş olması halinde bu primlerin sigortalıya gecikme zammı ile ödetilerek yargı kararının uygulanması kanımızca yanlış bir uygulamadır. Bu şekilde bir prim tahsilatı 506 sayılı Kanunda hükmedilmemiştir. Primleri Kuruma yatırmamak 506 sayılı Kanun'un 80. maddesi uyarınca işverenin görevidir. Kurumun primlerin doğru ödenip ödenmediği konusunda denetim ödevi de bulunmaktadır. (506 sayılı Kanun m.130) Bu durumda yargı kararıyla hizmetin tespiti halinde sigortalıdan ayrıca primleri istemek iyi niyet kuralları ile bağdaşmaz kanısındayız.¹⁰

VI.PRİM ÖDEME SÜRESİNİN SON GÜNÜNÜN TATİLE RASTLAMASI

Primlerin ödenmesi gereken ayın son gününün resmi tatile rastlaması halinde, ne yolda işlem yapılacağı 506 sayılı Yasada öngörülmediğinden, uygulamanın umumi hükümlere göre yapılması gerekir. Hukuk Usulü Muhakemeleri Yasasının 162 nci ve Borçlar Kanunun 77 nci maddeleri gereğince Kanunen tatil olarak kabul edilen bir güne tesadüf eden vade, kendiliğinden bugünü takip eden ve tatil olmayan ilk güne geçeceğinden, primlerin ödenmesi gereken ayın son gününün tatile rastlaması durumunda, primlerin ödenmesi icap eden süre, tatili takip eden ilk iş gününün iş saati sonunda sona erecektir. Bu zaman süreci içinde ödenen primlerin yasal sürede ödenmiş sayılır.

SONUÇ

Primlerin ödenme süresi açısından 506 sayılı Kanun'da ve 616 sayılı KHK'ye dayanan asgari işçilik incelemeleri ile ilgili SSİY'de farklı süreler öngörülmüştür. Diğer yandan hizmet tespit davalarında primlerin ödenmesi açısından farklı bir durum ortaya çıkmaktadır. Hizmet tespit ilamının Kurum tarafından kabul edilebilmesi için hizmet tespit sürelerine ilişkin primlerin Kuruma ödenmesi gerekmektedir. Ödenmeyen süreler için sigortalıya Kurumca hizmet verilmemektedir. Sigortalıya ait primler 5 yıllık zamanaşımı süresinde işverenden talep edilebilir. Sigortalı isterse Kurumca tahsil edilemeyen primleri kendisi ödeyerek hizmetini saydırabilir.

NOTLAR

1. Kamu görevlilerine yapılan ücret ödemelerinde, aybaşı ibaresi, ayın 15'i olarak değiştirilmiştir. Ayın 14'ünden sonra yapılan prim ödemelerinden geç ödenmesi nedeni ile gecikme zammı alınmalıdır. Y. 21. HD. 19.04.1996 T. 2009/2381 K. Ayrıca Bkz. Y. HGK, 22.05.1996 T. 1996/10-282 E. 1996/389) Utkan ARASLI *Sosyal Güvenlik ve Sosyal Sigortalar* Ankara 2002 s. 1092, 1096, Yargıtay 10. HD. Başlangıçta bu uygulamaya itibar edilmeyeceğini, ücretlerin ödemseyle primlerin ödenmesine ilişkin ay sonu kavramlarının birbirlerinden ayrı kavramlar olduğu, kamu kesiminde çalışanların da primlerinin 80. maddenin açık hükmü karşısında ertesi ayın sonuna kadar ödenmesi görüşündeydi (10.HD. 19.12.1995 T. 7725 E. 10876 K.) Bununla beraber HGK kamu kesiminde çalışanlar bakımından "ertesi ayın sonuna kadar" deyiminin ertesi ayın 14'üne kadar biçiminde anlaşılması gerektiğine karar vermiştir. (Y. HGK, 22.05.1996 T. 282 E., 389 K.) HGK primlerin tahsilinde büyük kolaylık sağlayacağından işin doğasına uygundur. Bununla beraber yasaya aykırı bu uygulama ile ilgili vakit geçirilmeden yasal değişiklik yapılmalıdır. Resul ASLANKÖYLÜ; *Sosyal Sigortalar Kanunu Yorumu* Ankara 2003 s. 766.
2. ARASLI, s. 1075.
3. Hasan GÜZEL; Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki 6183 Sayılı Kanun Yorum ve Açıklamaları - *Sosyal Sigortalar Kurumu Prim ve Diğer Alacaklarda Kanun Uygulaması* SSK Genel Müdürlüğü Yayını Yayın No: 561, Ankara 1994, s. 49.
4. Y. 21. HD 20.11.1995 T. E.L 1995/6281, K; 1995/7104 Bununla beraber Yargıtay 10. HD. Bir kararında işverenin Kurumun resen tahakkuk ettirdiği prim alacağına karşı Kurum'a itiraz etmeden doğrudan doğruya dava açabileceğine karar vermiştir. Y. 10. HD. 25.12.1997 T.

8465 E., 9288 K. ASLANKÖYLÜ; s. 820.

5. Y. 10. HD 06.12.2001 T. 8062 E. 8580 K. ASLANKÖYLÜ; s. 816.

6. ARASLI, s. 1081.

7. GÜZEL, s. 50.

8. Coşkun SARAÇ, İşverenin Prim Ödeme Yükümlülüğü İzmir 1998, s. 217.

9. SSK Genel Müdürlüğü; 25.02.1982 T. ve 2952 Sayılı genelge, SSK Genel Müdürlüğü; İşveren Muameleatı El Kitabı Ankara - 1980 Çağ Matbaası, Yayın No: 252, s. 252.

10. Bununla birlikte 4447 sayılı kanunla sigortalılara işe başladıklarını 30 gün içinde Kuruma bildirme zorunluluğu getirilmiştir. Bu şekilde işveren beyanı ile çapraz kontrol yapılabilecektir. Bu beyan Kurumun kişinin sigortasız çalıştığını daha kolay tespit etmesi anlamına da gelmektedir. İşte bu konu ile ilgili olarak, 506 sayılı kanununda da yer almak kaydıyla sigortalı işe başlama belgesini vermemiş olan sigortalının sonradan alacağı yargı kararı ile hizmet tespiti yaptırması ve bunu kuruma vermesi halinde, primler zamanaşımı def'ini ileri süren işverenden tahsil edilemiyorsa, en azından sigortalı hissesi, gecikme zammıyla birlikte sigortalıdan tahsil edilmelidir.